

КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ У ЖИТТІ ІВАНА ОГІЄНКА

Михайло Памірський
м. Житомир

КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ У ЖИТТІ ІВАНА ОГІЄНКА

У багатому подіями, працею, переїздами житті професора І.Огієнка особливе місце займало стародавнє, загадково-чарівне місто над Смотричем Кам'янець-Подільський. Про це дізнаємося послідовно з різних досліджень, наразі з книжки, виданої у Житомирі [1].

Ця книжка притягує увагу відтворенням подій – підготовки та відкриття університету самим Огієнком. Загалом окреслюється образ будівничого, стратега, який з упертістю селянського сина, що "дитиною в ходаках здобував власну освіту, подолав усі перешкоди в організації університету.

Скупі записи (1918, II) свідчать, що кам'яничани в Києві просять заснувати їм університет, але в Міністерстві освіти їх прийнято сухо й нічого не обіцяно. Зокрема, міністр освіти М.Василенко рішуче проти заснування університету у "такій глибокій провінції, як Кам'янець" [1, 27, 31].

Огієнко переконує: місто Кам'янець на межі двох українських культур – зросійщеної та ополяченої, – політична користь від університету безсумнівна. Комісія виставляє умову: Огієнко на себе бере організацію університету [1, 28].

І організація починається. У результаті упертих торгів з представниками місцевих установ "вибивається" зруйноване помешкання триповерхової будівлі технічної школи з її садибою; забирається майно з демобілізаційних військових складів; дають згоду зібрати певні суми на потреби університету духовний рабин Оксман та голова польських організацій лікар Т.Заленський; запрошуються для викладання професори і доценти з Києва, Львова, Варшави; організуються бібліотеки, канцелярія.

1918, VI. Дев'ятнадцятьма голосами (2 проти) професорська Рада УНУ обрала Огієнка ректором Кам'янець-Подільського Державного Університету. Огієнко остаточно переїжджає до міста Кам'янца з родиною, з ним переїжджає і його найдорожчий скарб – власна бібліотека.

Вівторок 22 жовтня 1918 року – день відкриття університету – оголошено святковим днем для цілого Поділля. Запис: "22. X. Цілий університет розкішно убраний зеленню та квітами, прибраний килимами й прапорами. Співають два хори: Національний Кошиця та місцевий "Просвіти"... Високо над фронтом урядова вивіска,

золотом на блакитному полі кирилицею: "Кам'янець-Подільський Державний Український Університет" [1, 45-46]. Серед поважних гостей С.Русова, Л.Старицька-Черняхівська, О.Кошиць, професор Смаль-Стоцький, І.Крип'якевич, М.Шаповал. "Цілий день у місті небувалий рух. Люди вітають один одного зо святом культури й цілуються, як на Великдень. Старші плакали від радості й переповнення щастям серця" [1, 47].

З 1 вересня 1918 року працюють природничо-математичний факультет, пізніше правничий, сільськогосподарський, кафедри кооперації й самоврядування, з великими труднощами закладаються "кафедра юдознавства", "кафедра полонознавства", організовується гімназія для дорослих, їдальня для студентів. Примітно, що з кількості 1401 студента в університеті українців було 1111, євреїв 211, поляків 35, росіян 32, німців 8, білорусів 3. Студенти прибули не тільки з України, але й з Бессарабії, Прибалтики, Московської губернії.

Разом з університетом розвивалося й саме місто: повстає філія Українського Червоного Хреста, відкрито курси медичних сестер, дитячі притулки, дешеві їдальні. І.Огієнко здобув шану в усіх 23-х установах, з якими співпрацював. Для студентів був Учителем і Батьком, бо до нього зверталися в усіх випадках життя.

Працював університет у складних умовах. На плечі ректора лягають додаткові обов'язки Міністра освіти, організація Правописної комісії, проведення Свята Соборності України.

Попереду організація "Комітету спасіння України" в умовах наступу більшовиків, арештів професорів. Далі – вимушені компроміси з польською владою. Один з останніх спогадів у книжці: "1920 р., початок липня. Під натиском більшовиків Армія відступає на захід. Усі знову готуються до евакуації..." [1, 104].

З болем в серці залишав Огієнко "останню столицю знекровленої УНР" (М.Тимошик) Кам'янець-Подільський. Там частина його життя, рукописи, 200000 карток із записами Шевченкової лексики, архіви...

Уже в номері першому "Нашої культури" з Варшави Огієнко просить усіх, хто може, присилати спогади про Кам'янець-Подільський університет, знімки, матеріали, а професорів, доцентів присилати свої біографії.

З болем у серці питаємо ми себе разом з Огієнком: "Якою ж була б ця культура наша, коли б прямували ми битими шляхами, коли б творили увесь час вільними руками?!" [2, 138].

Література

1. Огієнко І. Мое життя. Автобіографічна хронологічна канва. – Житомир: Полісся, 2002.
2. Професор І.Огієнко. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. – К.: Довіра, 1992.

3. Тимошик М. "Лишусь навіки з чужиною.." Митрополит Іларіон (Іван Огієнко) і українське відродження. – Вінніпег – Київ, 2000.
4. Тимошик М. Шевченко, якого ми не знаємо. – ЛУ. – 2003. – 6 березня.
5. Тіменик З. Іван Огієнко (Митрополит Іларіон) 1882-1972. Життєписнобібліографічний нарис. – Львів, 1997.

Анотація

У статті відтворено відтінок життя І.Огієнка, пов'язаний з підготовкою та відкриттям державного українського університету у Кам'янці-Подільському.

A period of Ogiyenko's life connected with the opening of the State Ukrainian University in KamyanetsPodilsky is represented in the article.